

RUSZIN VILÁG

РУСИНСЬКИЙ СВІТ

VII. évfolyam 62. szám, január 2009 рікник VII. число 62, януар

A hit útját kell járni, ha élni akar a nemzet Ruszin fatemplom építési szándéka a történelmi jelentőségű kegyhelyen, Máriapócson

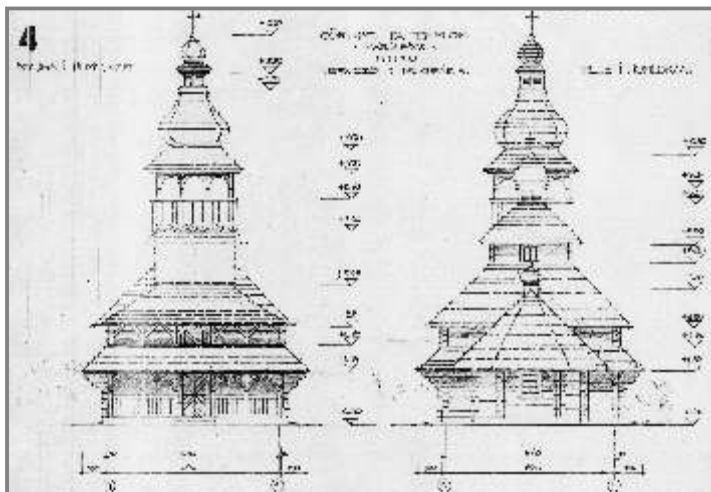
A Ruszin Világban, az elmúlt évben hírt adtunk arról, hogy 2008. április 10.-én, a Nagy Szent Bazil Rend atyáinak Máriapócsi Monostorában nyilatkozatot írt alá egy ruszin fatemplom megépítésének szándékával a Nagy Szent Bazil Rend képviselőjében, főtisztelendő Szocska Antal Ábel bazilita szerzetes, rendfőnök és az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat képviselőjében Manajló András, az ORKÖ elnöke. A jelenlévők megállapodtak abban, hogy úgy a Nagy Szent Bazil Rend, a görög katolikus egyház, mint a ruszin közösségek életében, e történelmi jelentőségű kegyhelyen, Máriapócson, felépítenek egy ruszin építészeti hagyományokat képviselő fatemplomot. A Rendi előljáró, Főtisztelendő Szocska A. Ábel atya, a Rend tulajdonát képező ingatlant ajánlja fel, valamint biztosítja az adminisztratív háttérrel. Manajló András, az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat elnöke pedig, anyagi és pályázati lehetőségek megkeresésével, tervezéssel és a kivitelezéssel vállal részt e nemes cél megvalósításában. E szándék a következő történelmi előzményre épül:

Magyarországon a IX-XI. századi bizánci hittérítés nyomán létesültek keleti rítusú kolostorok. A bizánci gyökerű katolikusok magyarországi egyházának központja Nagy Lajos királysága óta Munkács volt. 1360-ban az Anjou uralkodó adományozott birtokot a vár környékén a hazájából elmenekült litván fejedelmeknek, Koriatovics Tódornak, kolostor alapítására. Ebből a monostorból fejlődött ki a magyarországi görög katolikusok püspöksége a XV. században,

amelynek fennhatósága idővel egy tucat régi vármegyénk területére terjedt ki. Az egykori Magyar Királyság mára történeti tényné vált. A Ruszin Világ olvasói számára nagyon jól ismert az a tény, ha van egy vidéke a régi Magyarországnak, amelyiket a történelem viharai számtalanszor megtépáztak, akkor az éppen az őslakos ruszin és magyar görög katolikusok lakta Kárpátalja és környéke. Nem szabad, hogy lelkünkben szétáradjon a megkeseredett emlékezet. Van abban valami sorsszerű, hogy amikor a sorsunkat, a jelenünket és jövőnket, a gyermekeink jövőjét eldöntő események történnek, nekünk a hithez, a históriához, (amit az élet tanítómesterének szokás nevezni) fordulunk, közösségünk erejében bízunk. Különösen tanulságos és fontos ismeret, történelmi tény, hogy a ruszinok mindig a magyar királysághoz tartoztak, de mindig volt specifikus történelmi tudatuk, őrzött identitásuk, önálló, a nyelv alapján épített kultúrájuk, történelmük, görög katolikus hitük, amelyre mindig építhettek és fejlesztettek. Az értelmetlen cselekedetű „Trianonban” szétzúzták a magyar államot (nemzetiségi területeivel egyetemben) és megfosztották az országot területe 70 százalékától. A szovjet „uralom” a

görög katolikus vallás kálváriáját és a ruszin nemzetiség hivatalos eltörlését idézte elő Kárpátalján.

Éppen ezért gondoljuk azt, hogy egy történelmi zárandokhelyen felépített templomot kell ajándékozni a világban szétszórtan élő nemzetünknek, kifejezve meggyőződésünket, hogy „a hit útját kell járni, ha élni akar a nemzet”. Szeretnénk

fiataljainkkal is megértetni, hogy görög katolikus hitünk kincs, amely gazdagabbá teszi életünket. Viszont őrizni, gondozni kell, mint a kertben a virágot. Természetesen nagyszabású történelmi templomépítésünkkel szeretnénk elsősorban emlékeznünk azokra az egyházi személyekre, akiket a kommunizmus idején meghurcoltak, megkínáltak. A politika korábban soha nem befolyásolta és keserítette meg annyira a görög katolikus egyház életét, mint a XX. században.

Kérünk minden jó szándékú embert és nemcsak a vallásos társainkat, hanem a hitre nyitott embereket is szeretnénk megszólítani, támogatásunkra felkérni! A templomokban nemcsak hinni kell, hanem gondolkodni, öntudatos nemzetté formálódni. Mivel nincs anyaországunk nekünk mindennél fontosabb a görög katolikus templom megépítése, mert nem csak imaház, hanem zárandó jelünk is lesz. Ez a történelmi

hely egyben forrásunkat fogja jelenteni ruszin identitásunk megtartásához. Erdemes, sőt muszáj elmélkedni életünkről és jövőnkről, valamint vallási kérdésekről, megismerni nemcsak az egyházi emberek gondolatait, véleményét, hanem a hívő és a hitre nyitott civil emberek nézeteit, gondjait, reményeit. Minden kiemelt támogatóknak egy-egy szent misét ajánlunk fel, a majdani templomunkban, illetve egy-egy márványtáblát, amelyen feltüntetjük a támogató nevét.

Támogatásukat kérjük átutalni az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat számlaszámára: OTP Bank Nyrt.: 11784009-20005162. Támogatás Máriapócsi Ruszin Fatemplom építésére – megjegyzéssel.

A Jóisten segítse történelmi jelentőségű közös célkitűzésünket!

Manajló András
ORKÖ elnök

A Hajdúdorogi Egyházmegye

Dr. Pirigyi István tanulmánya (kivonatos közlés)

Viták az egyházmegye székhelyéről

1912. június 8.-án adta ki Szent X. Pius pápa a „Christifideles Graeci”- kezdetű bullát, amellyel megalapította a Hajdúdorogi Egyházmegyét. De már hónapokkal azelőtt megindult a tervezgetés arról, hogy hol legyen az új egyházmegye székhelye. A kérdés a későbbiek során indulatoktól sem mentes vitát váltott ki.

A magyar görög katolikusok sorsát figyelemmel kíséző közvélemény úgy gondolta, hogy a székhely csakis Hajdúdorog lehet. Hiszen ez a város volt a legnépesebb görög katolikus magyar egyházközség, itt indult mozgalom a magyar liturgikus nyelv szentesítése és a magyar egyházmegye felállítása érdekében, itt rendezték meg 1868. április 16.-án a magyar görög katolikusok első országos kongresszusát... A hajdúdorogiaknak sikerült elérniük, hogy a közvélemény és a sajtó felfigyelt az ósláv és a román liturgikus nyelvű egyházmegyékben élő görög katolikus magyarok sorsára és sürgetni kezdte annak megoldását...

1911. szeptember 12.-én a külhelynökség egyházközségei Hajdúdorogon értekezletet tartottak, melyről felterjesztést intéztek gróf Zichy János vallás- és közoktatási miniszterhez, amelyben kéri az önálló magyar püspökség felállítását Hajdúdorog székhellyel. Mindezek ellenére a magyar kormány és a magyar katolikus püspöki kar nem Hajdúdorogot, hanem Debrecen szemezt ki székhelyéül. Ennek egyrészt az volt az oka, hogy az új egyházmegyéhez számos igen távoli egyházközséget csatoltak, így pld. Székelyföldről 35 parochiát. Másrészt Hajdúdorog egyetlen kulturális intézménnyel sem rendelkezett...

Csakhoggy Debrecen vezetősége 1912. február 7.-

én bejelentette a kormánynak, hogy a „Székhelyre” nem tart igényt. A debreceni elutasító határozat után felvetődött az a gondolat, hogy azt Nyíregyházán kellene felállítani. A papság túlnyomó többsége azonnal Nyíregyháza mellett foglalt állást egyrészt azért, mert ezt a várost vonaton sokkal könnyebb megközelíteni, mint Hajdúdorogot, másrészt azért, mert itt már megvannak azok a – bár nem tisztán egyházi jellegű intézmények- amelyeket Hajdúdorogon csak ezután kezdtek volna megszervezni. Június 8.-án- mint említettük- megjelent az alapító bulla. A Szentszék az új egyházmegyét Hajdúdorogról nevezte el és ezt a várost tette annak székhelyéül. Ennek ellenére a székhely körüli vita nem zárult le. 1912. júliusában felhívást intézett az új egyházmegyébe került papokhoz és tanítókhoz az Országos Bizottság néhány vezető beosztásában lévő papja is. A felhívásban megfogalmazták: hogy „a pápai bulla örök időkről szóló kijelentései a székhely tekintetében csak szokásos stílusú formulák, amelyek épp úgy nem tarthatnak minket vissza törekvéseinkben, amiként nem akadályozták meg, hogy a munkácsi püspökség alapítása után öt év múlva Ungvárra... helyeztessék át, jöllehet az alapító bullák ezeknél is örök időkről szólottak”. Hajdúdorogon 1912. szeptember 1-én az egyházközség az elemi iskola udvarán közgyűlést rendezett, amelyen kétezer hívő vett részt. Ujhelyi Andor parochus előadta, hogy „akadtak érdekkörök, amelyek kétségbeesett erőfeszítéseket kísérelnek meg, hogy a püspökség székhelye ne Hajdúdorogon, hanem Nyíregyházán legyen”. Mivel Hajdúdorog ellen az a legfőbb érv, hogy itt nincsenek közintézmények, azt javasolja, hogy az egyházközség létesítsen itt görög

katolikus főgimnáziumot. A közgyűlés a parochus javaslatát elfogadta.

Időközben Debrecenben újra napirendre került a székhely kérdése. Jósza Vince tanár, a városi törvényhatóság tagja, társai körében mozgalmat indított annak érdekében, hogy a magyar püspökség székhelye Debrecen legyen. A kezdeményezéshez a törvényhatóság 210-tagja közül 100 csatlakozott, számos protestáns is, így többek között Jánosi Zoltán, országos hírvő, rendkívül nagy tekintélyű református lelkész is. Jánosi Zoltán görög származású volt... A törvényhatóság úgy döntött, hogy bár az igazságosság és a méltányosság szerint a székhelynek Hajdúdorogon kellene lenni, ha azonban Hajdúdorog ennek ellenére nem lenne alkalmas, Debrecen városa igényét bejelenti, s kész messzemenő, nagylelkű áldozatokra is. Zichy János vallás és közoktatási miniszter leiratban kérte a várost: határozza meg konkrétan, hogy milyen mértékű anyagi áldozatot hozna a görög katolikus püspökségért. A városi törvényhatóság- melynek tagjai kétharmad

részben reformátusok voltak- valóban nagylelkű ajánlatot tett. 250 ezer korona készpénzt, kétmillió téglát és 6400 négyszögöl telket, összértékben 1 millió koronát szavazott meg a püspöki székhely kiépítésére. A város eme kilátásba helyezett áldozatkészsége és a kormány támogatása azonnal pontot tett volna a székhely körül kialakult áldatlan vitára. Azonban Debrecen városa és főképp Jánosi Zoltán a hazai reformátusok szűnni nem akaró támadásainak pergőtűzébe került. Kemény szavakkal utasítja vissza támadóit. Végül azonban kénytelen visszakozni. Nyilatkozatát ezekkel a szavakkal fejezi be: „Le a kortersrendszerrel mindenütt, még a mi kálvinista egyházunkban is... Mindazonáltal a jajgatók megnyugtására kijelentem, hogy visszacsináljuk az egész dolgot”. Így is történt. Debrecen városának törvényhatósági bizottsága 1912. október 31.-én Domahidy Elemér főispán elnökletével közgyűlést tartott, mely hosszas vita után szótöbbséggel kimondta, hogy a püspökség székhelyének a városban való felállításához nem járul hozzá. A debreceni városi törvényhatóság másodszori elutasító döntése után, Szatmár vármegye törvényhatósága 1913.február 13.-án tartott gyűlésen hozott határozatában kérte Papp Antal munkácsi püspököt, a hajdúdorogi egyházmegye apostoli kormányzóját és a magyar kormányt, hogy az új püspökség székhelyét Nagykárolyban állítsák fel. Erre a hírre a hajdúdorogiak Jankovich Bélánál, az újonnan kinevezett kultuszminiszternél tiltakozást jelentettek

be a püspöki székhelynek „Dorogról történő át-helyezése ellen”:

Szent X. Pius pápa a Hajdúdorogi Egyházmegye első megyéspüspökévé Miklósy István sátoraljaújhelyi parochust, zempléni fő esperest nevezte ki (1913.április 21.) Az első püspök kinevezése után népes küldöttség kereste fel Hajdúdorogról, mely átadta neki a városi előljáróság üdvözlétét és azon kérelmet, hogy a székhely körül kialakult vitának vessen véget azzal, hogy költözzék mielőbb Hajdúdorogra.

Az első püspök felszentelése Hajdúdorogon történt 1913. október 5.-én. Tíz nappal később vonult be a püspök ideiglenes székhelyére, Debrecenbe. A debreceni görög és római katolikusok, de a város egész társadalma mindent elkövetett azért, hogy a fogadtatás ünnepélyes külsőségek között történjék meg... A püspök nem titkolta, hogy e lelkes és szívélyes fogadtatás meglepte őt, hiszen e városban a székhely kérdésével kapcsolatban disszonáns hangok hallatszottak. Az üdvözlések után a város hagyományos, díszes ötösfogata a görög katolikus templomig szállította a főpásztort. A templomban Papp Gyula lelkész köszöntötte őt. A lelkesedésre jellemző, hogy este a Katolikus Népszövetség 400 tagja lampionos felvonulást rendezett a püspök tiszteletére a Kamara épülete előtt. Szűnni nem akaró éljenzéssel ünnepelték a püspököt, aki nem tagadta, hogy az előzmények után ilyen meleg fogadtatásra nem számított...

Abombamerénylet

A Hajdúdorogi Egyházmegye felállítását követően 40-ezer magyar hívő maradt román püspökség joghatósága alatt, viszont 26 823-román hívő került a magyar egyházmegyékbe, ami mélységesen felháborította a túlzó román nacionalistákat. Nicolea Jorga román történész, a bukaresti egyetem professzora, az egész Nyugat-Európában elterjesztett „Memoriale”-jában azt írja, hogy a hajdúdorogi püspökség felállítását követően olyan rettenetes sérelem esett a magyarországi románágon, ami nem maradhat megtorlás nélkül. Ez a megtorlás be is következett. 1914. február 22.-én álnéven feladott levél érkezett a püspökségre Csernovitzból. Írója közli, hogy egy aranyozott templomi csillárt adott fel a püspökség címére. A csomag másnap meg is érkezett, kb. 18 kg-os bombát tartalmazott. Midőn felbontásához kezdtek, felrobbant, elpusztította a püspök három közvetlen munkatársát, három embert súlyosan, többeket pedig – főleg a ház lakói közül – könnyebben megsebesített. A merénylet híre az egész

országban mélységes megrendülést váltott ki... A merénylet után azonnal megindult a nyomozás. Csakhamar kiderült, hogy a pokolgépet Ilja Cataran ezredes, a román katonai akadémia orosz származású tanára adta ki.

Apüspök távozása Debrecenből

A debreceni tragédia újra felvetette a püspöki székhely problémáját. A hajdúdorogiak ismét arra kérték a főpásztort, hogy költözzék városukba. A kormány jól tudta, hogy a hajdúdorogiak anyagi természetű ajánlata egyrészt meghaladja a város teljesítőképességét, másrészt még mindig nem elegendő ahhoz, hogy a pápai bullában meghatározott feltételeknek megfeleljen, viszont ezek teljesítésére a magyar kormány kötelezettséget vállalt. Éppen ezért Tisza István miniszterelnök készségesen beleegyezett abba, hogy a püspök – a papok többségének kívánsága szerint – Nyíregyházára költözzék át. Itt az egyházközség tulajdonában oly épület volt, amely alkalmas volt arra, hogy a püspök és a munkatársai, a kanonokok is, otthont találjanak benne. Így a püspöki palota és a kanonoki lakások felépítése nem volt olyan sürgős. Mindemelllett Nyíregyháza városa jelentős anyagi támogatást ajánlott fel a püspöki központ kiépítésére.

Miklós püspök 1914.szeptember 19.-én kiadott körlevelében közölte a papsággal, hogy a költözködés-

re szeptember 23.-án kerül sor. A főpásztor a körlevélben kijelentette: „... Tisza István kormányelnök úr és Jankovich Béla dr. vallás-és közoktatásügyi miniszter úr önagyméltóságáikkal személyesen folytatott tárgyalásunkon abban állapodtunk meg, hogy a hajdúdorogi püspökség Nyíregyháza városába vesse meg székhelyét... Csupán Debrecen város nemes közönsége iránt kívánom még mély hálámat leróni,

amidőn ennek köréből távozom. Figyelemben és megbecsülésben részesültem itt. Nem kétlem, hogy Debrecen város nagyközönségéről Önök is mindenkor a hála érzelmeivel eltelve fognak megemlékezni.”

Miklós püspök abban a tudatban költözött Nyíregyházára, hogy a magyar kormány az Apostoli Szentzéssel szemben nemzetközi szerződésben vállalt kötelezettségének eleget tesz: kiépíti az egyházmegyei központot. Erre azonban a körülmények változásai során nem került sor. Évtizedek múlva kezdődött meg a központ kiépítése és talán most végre befejeződik a Hittudományi Főiskola épületének felavatásával (mint tudjuk, ez is megtörtént szerkesztői megjegyzés). Hajdúdorogon pedig – jelenlegi főpásztorunk jóvoltából- ezekben az években születtek meg azok a kulturális intézmények, melyek annyira hiányoztak már kilencven éve, az egyházmegye felállása óta.

Dr. Pirigyi István

*Forrásanyag: Görög Katolikus Szemle Kalendáriuma
2003.év*

Zene a művészetben

2009. január 15.-én a VIII. kerületi Galériában, a Józsefvárosi Kulturális és Sport Kht. és a Ruszin Kisebbségi Önkormányzat szervezésében, nyitották meg Manajló Iván festőművész „Zene a művészetben” című kiállítását és azt követően mutatták be új katalógusát. Köszöntőt mondott: Komáromi Tibor, ügyvezető igazgató. A tárlatot Feledy Balázs író, művészettörténész nyitotta meg. Zongorán közreműködött: Karczub Eleonóra.

A szépen kivitelezett katalógus bevezetőjében az alkotó így vall önmagáról: ”Születése pillanatától mindenki hallja a maga „Én”-jét. De a napok és az évek múlásával a lehetetlenségig megváltozik az érzelmi, morális és anyagi tényezők mértéke. Ezek kölcsönhatása egyértelmű, és pont ezért vannak jelen képeimben immár 40 éve. Szüleim és környezetem hozzáértően korrigálták azt, ennek eredménye ez a kiállítás, amelyet a hangok, a zene világának szentelek, valamint a festményeim színei asszociatív kapcsolatának

a kompozíciókkal, formákkal, zenével, hanggal. Remélem, hogy a „Lélekben” megtalálhatók a zene, hangok pontos összecsengésével is a képek ritmusával és színeivel. A zene töredékességéért bocsássanak meg, de az a vásznanak is jelen van.”

A fenn idézet szavak is azt bizonyítják, hogy Manajló Iván alkotásai mindig érzelmileg determináltak, a lelkével fest. E gyűjteményes kiállítását főleg a zenei témára alkalmazott asszociációk határozták meg, ezért is kapta a „Zene a művészetben” címet.

Komáromi Tibor köszöntője

Egykori beszélgetésünk során Manajló Iván elmondta, hogy sokat olvas, rengeteg zenét hallgat, medítál. Meditációja az alkotáshoz vezető utat jelenti, ez számára a teremtés időszaka. Úgy véli, hogy minden, amit kívül keresünk, az önmagunkban van. E gondolatokat tükrözi legutóbbi gyűjteményes kiállítása. Szerinte mindenkinek a sorsa szubjektív, minden történet egyszemélyes, megismételhetetlen. A festményein a zenei jelenetek éppolyan létezőek, mint a tájképein, portréin, csendéletein, hiszen hozzátartoznak a valósághoz. Fények, árnyékok váltakozása, szenvedélyes izzása mindegyik festményén jelen van. Bizonyos témáknál talán nem is az a fontos, hogy valóságnak tűnik-e, a megvilágítás, a színek harmóniájának játéka van jelen. Csak az számít, amit a zenei asszociációkkal szeretne kifejezni és nem kell magyarázni, hogy miért. Művészi alkotásainak elengedhetetlenül fontos jellemzője a mély érzelem és gondolat. A könnyebb műfajhoz szokott nézők is megértik, hogy a művész olyan kérdésekről gondolkodik, amelyek mindannyiunkat érintik. Érzékenyen tapint rá a lényegre, a tudatalattira, fölfejt a jelenségek rejtett világát (pld. Paganini zeneszerző asszociáció, Ravell „Boleró”-ja és még hosszan sorolhatnám a megdöbbentően szép alkotásokat). A gyűjteményes kiállítás anyagát szemlélve észrevehető, hogy az alkotások tömör gondolati és érzelmi közléssel vannak telítve, vizuális esztétikai, művészi értéke nagy. Zenei asszociációit összeköti egy képzelet, egy gondolat, egy

felfelé ívelő vonal, amelynek iránya a transzcendens felé száll. Manajló Iván legutóbbi kiállítása nagyban hozzájárult a „Manajló festődinasztia” örökségének gyarapításához. Az alkotót, aki most a Józsefvárosi Galériában rendezett tárlata mellett, a F. F. Manajlo Humán Fejlődési Közreműködési Alap (Ungvár) és Vác Ruszin Kisebbségi Önkormányzata anyagi támogatásával megjelentetett katalógussal mutatja be a legutóbbi évek termését, illetve annak kapcsolódását a korábbi periódusokhoz, mindig is foglalkoztatták azok az összefüggések, amelyekről a katalógus zárszavában szól:

„A jó és a rossz világérzését az élet iskolájának, a környezetünknek és szüleinknek köszönhetjük. Tartozom az Ungvári Alkalmazott Művészetek Szakiskolájának, a Kijevi Festészeti Akadémiájának, de mindenekelőtt édesapámnak, Fedor Manajlónak, a nagy festőnek, karmesternek, sok kárpátaljai alkotói egyéniség létrejötté segítőjének. E kiállítás arra hivatott, hogy szolgálja a jó világérzetét, legyen hála minden tanítóm számára, a tanításaikhoz való hűség jeleként szolgáljon”.

Ortutay Mária

P.S.: Ennek a gyűjteményes kiállításnak az ismételt bemutatója 2009 február 16-án (hétfőn) 17.00.-kor lesz a Magyarok Házában (1052 Budapest, Szemmelweis utca 1-3.) a Csontváry Teremben.

Az alábbiakban közöljük Feledy Balázs művészettörténész megnyitó beszédét.

*Hölgyeim és Uraim! Tisztelt Művész Úr!
Elnök Urak! Kedves Barátaim!*

Ahogy a bevezetőben is elhangzott: ha a Manajló nevet meghalljuk, nem csak egy személy, hanem egy művész dinasztia jut eszünkbe. A XX. századi ruszin képzőművészeti kultúrában immár meghatározó a Manajló család művészi munkássága. Köztudott - és örülök, hogy itt a kiállításon egy fotográfia is megörökít emléket -, hogy az alapító Manajló Fedor volt, aki 1910-ben született és váratlanul 1976-ban hunyt el, épp ezen a napon, január 15-én, amelynek immár 31 esztendeje. Az akkor 66 éves művész kiemelkedő, jelentős életművet hagyott maga után, tudjuk hogy Prágában végezte felsőfokú tanulmányait és már életében hazájának jelentős festője lett, akinek Ungváron halála után múzeumot alapítottak 1981-ben és amelynek fennmaradásáért most egy küzdelem folyik.

Manajlo Fedor fia, Manajló Iván, akinek ma kiállítását nyitjuk és aki szinte mindenben örökölte édesapja kiváló

képességeit. A sors furcsasága és különlegessége, hogy Iván 1942. január 16-án született, tehát a mester holnap lesz 67 éves. És ha ezt a sort folytatjuk, akkor el kell mondanunk, hogy Manajló Iván fia, Manajló András, aki kiváló képességeket örökölt felmenőitől és éppúgy nyomdai szakértő mint festőművész - és nem utolsósorban jelenleg az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat elnöke – nos, neki pedig tegnap volt a születésnapja - úgy hogy szívből gratulálunk.

Ha már a januárnál tartunk, hadd mondjam el, hogy fantasztikus ez a január, mert kedves András, Elnök Úr egy napon született Barcsay Jenővel, aki tegnap lett volna 109 éves, és a magyar kortárs művészet egyik farszának, Szőnyi Istvánnak pedig január 17-én lesz születése 115. évfordulója, tehát úgy látszik, ez a január a XX. századi magyar és ruszin képzőművészetben egy nagyon jó „dátumsorozat”.

Manajló Iván, bár tudjuk, hogy igen nehéz időkben gyermekeskedett, nagyon erőteljes és egész életre szóló élményeket és benyomásokat szerzett a szülői házban, ahol élt. Ahogy le is írja nagyon szép vallomásában – mindig nagy öröm olvasnom – a tűzhely, a kenyér illata, édesapja festékei, vásznai: ez egy rendkívül erős indítás volt. S már kisgyermekkorától vonzódott Iván a festéshez, rajzoláshoz, de ami itt és most fontos – olvastam szintén vallomásaiban – az énekhez és a tánchoz is. Úgy érzem, hogy ezek a különböző vonzalmak hozzá tartoznak a ruszin személyiséghez. Tudjuk Ivánról, hogy korán családot alapított, hogy Kijevben szerzett felsőfokú végzettséget és hogy rajztanárként is tevékenykedett. S mint a jelenlévők nagy része tudja, Iván 30 évesen már az Ungvári Iparművészeti Szakközépiskolát igazgatta, amelynek alapítója édesapja volt. Úgy gondolom, hogy ez egy külön hatalmas misszió a ruszin képzőművészetben. Hosszú ideig, 1985-ig volt igazgatója ennek az iskolának.

És még mindig nem a mai kiállításról, hanem a múlttól: olyan festői életmű Manajló Iváné, amelyben nagyon fontos, hogy figurális, hogy alkotója portréfestő, hogy csendéletfestő, hogy fantasztikus nagyszabású tájképek és életképek festője, de több stílusban képes magas színvonalú művészi munkásságra. Hadd említsük meg, hogy kiváló szervező személyiség is, (de hát persze tudjuk, hogy másképpen nem lehet hosszú ideig valaki egy iskola igazgatója), aki 1986-ban megszervezte a Kárpátaljai Professzionális Művészek Társulatát is, amelynek tíz éven át elnöke is volt.

1997-től datálható magyarországi tartózkodása, akkor szív-műtétet követően hosszas rehabilitáció után

következett, majd a visszahonosítás, s így 2000-től magyar állampolgár. Iván 2002 óta vesz részt elsősorban a magyarországi ruszin kisebbség munkájában.

Manajló Iván festészete – és ez már kicsit a mai kiállításról is szól – rendkívül erőteljes és nagyon stílus gazdag, felfogás gazdag és nagyon szín gazdag piktúra. Képes hatalmas dimenziók megfestésére, ami egy különleges adottság, nagy Kárpáti tájakkal, a Kárpátokban látható látványok ábrázolásával (képpel jelzés is van erre a mai kiállításon). S másik oldalon,

természetesen zeneszerzőkhöz kapcsolódóan képes nagyon intim, nagyon belsőséges témáknak a megfestésére is. Nagyon erőteljes nála a fény-árnyék szerepe és figuráiban a nők szerepe, továbbá kiváló portréista.

Nagyon érdekes, hogy természetelvű festő, de remek képessége és érzéke van arra, hogy szinte futurisztikus erejű absztrakt képeket fessen. Festészetének ereje van, és megközelítve a mai kiállítást, már úgy is mondanám, hogy Manajló Iván festészete hangos, nem egy néma művészet, a vizualitás és az auditivitás, muzikalitás mindig találkozik művein. A képei tehát zeneiek is és így nem csoda, hogy a

Feledy Balázs megnyitója

zene a művészre olyan intenzíven hatott, hogy ez a kiállítási anyag ilyen gyorsan született meg. Mint tudjuk, amit itt látunk, az egy öt éves periódusnak az eredménye, de én azt érzem, hogy ez valamilyen módon szinte kirobbant belőle, hiszen ez az erős hang hatás a piktúrája korábbi periódusában is jelen volt. Rendkívül nehéz a zenét a vizualitásban megfogalmazni, a hangok világa immateriális, a festészet pedig valamilyen módon materiális, tehát anyagi, és a kettő közé hidat verni istenkísértés. Nem véletlenül két különböző művészeti ágról van szó. Ugyanakkor a XX. század művésze tele van ilyen kísérletekkel, hogy „nem a zenészt megfesteni, hanem a zenét megfesteni”, ami nem egyszerű feladat, mert tehát: az elvontnak kell látványt adni. Nagyon lényeges a művésznél egy lelki érzékenység, egy lelki ráhangolódás, amely nélkül ezt a feladatot megoldani nem lehet. Hogy egy hang, egy hangsor, egy oktáv valamilyen módon transzponálódjon egy színné, egy színsorrá, vagy egy színskálává. Nem véletlen, hogy a skála szó eredetileg zenei kifejezés, de valamilyen módon a képzőművészet is alkalmazza. Elhangzott, hogy elsősorban a Tadler zene volt az, amelyik olyan erőteljesen hatott a művészre, hogy elhatározta: más zeneszerzők művei alapján is egy sorozatot fest. Ebben ugye régi zenék is vannak, és örülök hogy a körülbelül száz képből a legfontosabbak közül látható itt egy jó válogatás, hiszen Monteverditől

indul, Bachon, Mozarton Haydnon keresztül jut el a XIX-XX. századig. Nagyon érdekes a Haydn kompozíció, ahol Haydn könnyedségét csak egy természeti jelenség ábrázolásán keresztül közelíti meg. Itt hadd elevenítsem fel, hogy idén van Haydn halálának 200. évfordulója, s egész Közép-Európa, Burgenland, Ausztria, Magyarország, sőt a világ őt fogja ünnepelni.

És ahogy megyünk sorba – innen érdemes végigsétálni – a XIX. század nagyjain Verdin, Liszten, Wagneren, Paganinin keresztül eljutunk a XX. század nagyjaihoz. Mögöttünk látható Gershwin, és elképesztő a jazznek ez a nagyon szubjektív megközelítése Armstronggal. Végül a kortársak – Zádor Dezső, Márton István, és amit az elején mutattam, a Sztankovics szimfóniához készült mű, az az egészen nagyméretűen kibomló Kárpátok ábrázolás. A kép nem méretében nagy, hanem mélységében, festői eszköztárában, s végül is rendkívül erőteljesen képes megfogalmazni ezt a nagyon különös hangulatot. Jó hogy lett egy katalógus ebből az anyagból és az is nagy öröm, hogy ezt is ma tulajdonképpen a mester bemutatja, hiszen érezhető belőle a munkamódszere. És nagyon jó, hogy a katalógusban benne vannak a vázlatok, és hogy itt is kitette a művész egy-két kép mellé a vázlatait, mert így kicsit a munkamódszerébe is be tudunk pillantani. A katalógus mellett egy CD is található, tehát aki a katalógusban lapozva nézi az egyes képeket, a hozzá tartozó zenét is hallgathatja, mint ahogy milyen élményszerű volt hallgatni a bevezetőben Tadler zenéjét, és aki már tudta, a képpel élvezhette.

Ami jellemző erre a munkamódszerre, az egy elvont motívum világ. Ilyen konstruktivisztikus motívum világgal építi fel az adott művész, zeneszerző

zenei világát. Fontos megfigyelni a színeket, hogy milyen szerinte Berlioz színvilága, hogy Wagnernek milyen az a súlyos monumentalitása, hogy Verdinél valamiféle nagyszabású épületek jönnek létre. S ugyanakkor érezhető a művész jeles portré érzékenysége, ami egyébként a Marton Éva önálló portrén is kiválóan érzékelhető. Érdekes tanulmányoznunk, hogy miképpen jelenik meg az egyes festők korai ábrázolata csak szürkével-feketével megfestve. A képek nagy részén itt is érezzük a nagyon szuggesztív felkészültséget.

De van más módszerű képe is. Itt látjuk a Rahmanyinov művét vagy Debussy Faunjához készített képét, melyek más alkotói habitus alapján létrehozott művek.

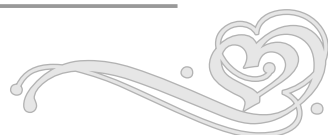
Ez a kiállítás azért is nagyon érdekes, mert a művész merte azt is vállalni, hogy félkész vagy háromnegyed kész képeket is bemutat. Tehát ily módon bepillantunk a művészi műhelybe. Ezt mutatja Wagner képe, Griegről festett képe, melyek még nincsenek teljesen befejezve, viszont éppen látjuk azt, hogy milyen módszerrel építkezik a festő, mit hagy a végére. Griegnél például mennyire lényeges, hogy megoldott már a háttérnek ez a gazdag természeti villódzása, valamilyen módon ezek az organikus vonatkozások már a képen érzékelhetők. Várjuk a befejezést!

Öröm tehát, hogy ez a kiállítás létrejött, így nem csak a születésnapjához gratulálunk, Manajló Ivánnak és Manajló Andrásnak, hanem kívánunk további sikereket is. Nagyon örülök, hogy a katalógussal együtt ezt a kiállítást is figyelmükbe ajánlhatom, s azt nagy szeretettel nyitom meg!

Feledy Balázs

Gyermekkincsek

Az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat és a Magyarországi Ruszinok Közérdekű Muzeális Gyűjteménye 2008 novemberében pályázatot hirdetett óvodás és iskoláskorú gyermekek részére. A pályázat célja a karácsonyi ünnepkörhöz kapcsolódó, jellegzetesen ruszin illetve görög katolikus szokások, használati- és ajándéktárgyak bemutatása volt egy kiállítás keretein belül a gyermekek által készített rajzokon és tárgyakon keresztül.

A pályázatra több, mint negyven festmény, rajz és karácsonyfadísz érkezett. A

Díjátadás

kis művészek tanúbizonyságot tettek arról, hogy az alkotói szabadságot nem lehet korlátozni vagy irányítani. Az elkészült kiállítás így csak részben igazodik a meghirdetett tematikához. El kellett továbbá tekintenünk a művek szigorú zsűrizésétől és a korosztályonként történő díjazástól. Az ORKÖ székházában tartott 2009. jan. 11-ei megnyitón szép számban megjelent alkotók mindegyikét megajándékoztuk.

A VI. kerületi RKÖ ajándécsomaggal készült, míg a pályázatot kiíró in-

tézmények egy ruszin gyermekdalokat tartalmazó CD-vel és egy kétéves kalendáriummal lepték meg a művészpálántákat. Külön említést érdemel a képes kalendárium, amelyet több RKÖ összefogásának eredményeképp adtak ki, és amely a jelen Kárpátalja képzőművészeti nagyságainak nem csak festményeit, de rövid életrajzát is tartalmazza. Ezzel az ajándékkal az ORKÖ további munkára ösztönzi a gyerekeket, hiszen bemutatja a festészetben rejlő lehetőségeket, mintegy hidat képezve a jelen és a jövő: a gyermekrajzok és a festmények között.

A díjak átadása után állófogadás várta a vendégeket a székház konferenciatermében. A kötetlen beszélgetés alatt Bródy András festőművész váratlan meglepetéssel kedveskedett a lelkes kis alkotóknak: szénrajz-portrét készített mindegyikükről. Később az érdeklődők részt vehettek egy tárlatvezetésen a kiállító teremben, amely a megszokottól eltérő módon interaktív alakot öltött: a gyerekek megérinthették a kiállított tárgyakat, kérdezhettek, vagy kiegészíthették a hallottakat.

A megnyitó ünnepségnek a korai sötétedés vetett

véget. A rendezvény sikerét tekintve az intézmények a későbbiekben is szorgalmazni fogják az összefogást, ami lehetővé tette pályázat ilyen formában való lebonyolítását. A következő kiírást 2009 tavaszára tervezzük, és reméljük, hagyományt teremtünk a ruszin közösségen belül!

A tárlat 2009. február 13-ig tekinthető meg.

Klamár Sára
ORKÖ múzeum vezetője

Aszód Város Ruszin Kisebbségi Önkormányzata 2008. december 11.-én megnyitotta és felavatta a Ruthenia Múterem Galériát

A kulturális eseményen köszöntő mondott: Sztán István, Aszód város polgármestere és dr. Székely András Bertalan vezető főtanácsos, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Esélyegyenlőségi Főigazgató-ságáról.

A Ruthenia Múterem Galériát megnyitotta: dr. Asztalos István, nyugalmazott múzeumigazgató.

Színvonalas műsorával közreműködött: A Ruthenia Duó (Duliskovics Sándor és Duliskovics Klára énekművészekkel)

A Ruthenia Múterem Galéria megnyitóját támogatták: FRKÖ, Aszód RKÖ, Gödöllői RKÖ, Sárospataki RKÖ, ORKÖ.

Cím: 2170 Aszód,
Hajnóczy u. 2/b.

Kiadja az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat.
Felelős kiadó: Manajló András (ORKÖ elnöke)

Kisfalviné Ortutay Mária - szerkesztő;
Nyomdai munkálatok:
Atlantis Reklám- és Nyomdaipari Kft.

A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel./Fax: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
http:// www.ruszinvilag.hu